

диференціальну, так як, високе значення комплексного показника може затушовувати невисокі значення окремих одиничних показників.

Можуть бути і деякі інші варіанти.

Крім показників, кількісно характеризують стан керованого об'єкта, може використовуватися також оцінка (для підрозділів підприємства), що характеризує об'єкт тільки з якісної сторони.

Оцінка рівня виробничого травматизму (УТ).

Оцінка рівня виробничого травматизму проводиться по 3-х бальною шкалою:

- «Задовільний рівень»
- «Незадовільний рівень»
- «Вкрай незадовільний рівень»

Рівень травматизму в підрозділі оцінюється як «задовільний» при наявності таких необхідних умов:

- Відсутні важкі, смертельні та групові нещасні випадки;
- Абсолютне число нещасних випадків за обліковий період знаходиться в межах кордонів значень н/с, що мали місце за останні три роки;
- Відсутні заборони держнаглядових органів на експлуатацію або функціонування основних виробничо-технологічних комплексів, процесів, структурно-функціональних підрозділів, цехів, учасників.

Незадовільна оцінка робиться, якщо не дотримується хоча б одне із зазначених вище умов.

Вкрай незадовільно оцінюється рівень травматизму, якщо в обліковому періоді мав місце хоча б один важкий, груповий н/з або випадок із смертельним результатом, незалежно від інших умов і відношення з базовим періодом (три попередніх роки).

Аналогічно оцінюється рівень травматизму на окремих ділянках.

Оцінка рівня травматизму за результатами роботи за рік здійснюється за тими ж категоріями на основі наступних принципів:

- за переважаючою оцінці за результатами квартального контролю (3-й ступінь);

- якщо рівень травматизму був оцінений більш, ніж в одному кварталі «незадовільно», то за результатами року він не може бути оцінений позитивно, тобто «Задовільно».

- у випадку, якщо в підрозділі хоча б в одному з кварталів УТ був оцінений як «вкрай незадовільно», за результатами року він теж повинен бути оцінений як «вкрай незадовільно».

Оцінка УТ в цілому на підприємстві здійснюється службою ОП на підставі оцінок за підрозділами. Задовільно оцінюється УТ, якщо:

- рівень травматизму більш ніж у половині підрозділів був оцінений «задовільно»;

- Відсутні важкий, смертельні та групові нещасні випадки;

- абсолютна кількість н/с за обліковий період не перевищує кількості н/с, що мали місце в кожному з трьох попередніх років.

Незадовільно оцінюється УТ, якщо не виконується хоча б одне із зазначених вище умов.

Вкрай незадовільним вважається рівень, якщо хоча б у одному з підрозділів або в одному з періодів (кварталів) рівень

травматизму оцінюється як «вкрай незадовільний».

Таким чином, якщо повернутися до вихідних умов, які лягли в основу вибору, то ми побачимо, що запропоновані показники в цілому задовольняють необхідним вимогам: дозволяють об'єктивно оцінювати за допомогою одиничних показників в узагальненому вигляді стан і роботу в галузі охорони праці як на одному підприємстві, так і на різних; можуть бути використані для впливу на підприємство і окремі структурні підрозділи всередині підприємств. Саме це дозволяє перевести систему в режим регулювання (управління).

Перевага полягає також в простоті методів обчислення показників, що не вимагають додаткових даних, крім тих, які офіційно накопичуються, містяться у фінансових документах і, по яким ведеться встановлена статистична звітність.

Аналіз та оцінка виконання законодавчих норм.

Однак аналізу лише кількісних показників недостатньо, щоб судити про проведену на підприємстві роботу, про її якість та відповідність законодавчим нормам, тому що на рівень травматизму об'єктивно впливає не тільки характер проведеної на підприємстві профілактичної роботи, але і ряд інших важко враховуються і часто практично не передбачуваних факторів. Кількісні ж показники можуть служити лише фоном, на якому висвічуються робота служби ВІД і власника підприємства. При цьому необхідно не лише чітко оцінювати рівень виробничого травматизму, що безумовно дуже важливо, але і чітко знати, як діє сама служба ОП, власник, наскільки їх діяльність відповідає

законодавчим нормам і чи повною мірою вони виконуються. Тобто, в цілому оцінка характеру та результативності діяльності СОТ і система управління повинна даватися за комплексом всієї виконуваної роботи, з урахуванням кількісних показників травматизму та профзахворювань. Оцінювати працезахоронну діяльність тільки по частоті або / та тяжкості нещасних випадків і не брати до уваги всю проведену роботу і навпаки, - не враховувати рівень і тяжкість травматизму, було б в корені неправильно, тому що це призведе до подальших неадекватних дій.

При аналізі законодавчих вимог та чинного Типового положення про службу охорони праці можна виділити близько 20-25 основних (базових) напрямів, функцій, завдань і процесів в працезахоронній діяльності, які підлягають обов'язковому виконанню власником і закріплені законодавчо відповідними статтями (приблизний перелік їх наведено нижче).

Перелік законодавчих норм, функцій, завдань і процесів, з виконання яких може оцінюватися робота служб и, підрозділів і підприємства в цілому в галузі охорони праці (оцінка може проводитися як по декількох позиціях, так і в цілому по всьому переліку).

1. Політика та цілі: наявність і реалізація програмних дій і цільових завдань.

2. Наявність та відповідність служби охорони праці встановленим вимогам: за складом, професійному рівню, виконуваних функцій, загально організаційних дій, Планування й аналіз, передання інформації та звітності про стан ОП.

Виконання інших робіт, передбачених і не передбачених Типовим положенням.

3. Наявність і функціонування цілісної системи управління ох-раною праці. Склад наявних стандартів підприємства, відповідність їх за кількістю і рівнем виконання встановлених рекомендацій. Ознайомлення з ними персоналу.

4. Оперативно-методичне керівництво служби охорони праці робо – тій підрозділів. Наявність, оснащеність, організація роботи кабінету охорони праці та/або промислової безпеки або осіб, відповідальних за методичну роботу. Організація і координація роботи служб і підрозділів підприємства з питань навчання, розробки інструкцій.

5. Організація і забезпечення працюючих правилами, стандартами, нормами, положеннями, інструкціями, іншими нормативними документами в області ОП. Участь в їх розробці. Наявність в службі (на підприємстві) бібліотеки (банку) нормативно-правових документів, а також посадових інструкцій, інструкцій з охорони праці, дотримання термінів їх переробки (продовження).

6. Організація навчання, в т.ч. інструктажів з ОП. Наявність, зміст і обсяг програм навчання та стажування при підготовці робочих і фахівців, дотримання строків періодичного навчання і перевірки знань.

7. Організація обов'язкових медичних оглядів. Порядок їх проведення, дотримання строків.

8. Наявність робочих місць з небезпечними та шкідливими умовами праці. Проведення атестації робочих місць за умовами праці.

9. Робота з приведення умов праці робочих місць до

нормативних вимог. Організація та участь у розробці комплексних заходів щодо досягнення встановлених нормативів безпеки. Наявність в колдоговорі і зміст розділу «Охорона праці», інших перспективних і поточних планів роботи підприємства щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці. Виконання необхідних профілактичних заходів щодо усунення причин, які викликають нещасні випадки, професійні захворювання, аварії.

10. Порядок, терміни, якість розслідування та обліку нещасних випадків, профзахворювань, виконання заходів за актами Н-1. Аналіз обставин і причин конкретних випадків і узагальнений аналіз.

11. Наявність і функціонування системи контролю. Аудит процесів охорони праці та функціонування СУОТ. Нагляд за безпекою проведення робіт і процесів, технологічної дисципліни, дотримання правил поведінки з машинами, механізмами, устаткуванням, іншими засобами виробництва.

12. Робота з організаційно-розпорядчою документацією (ОРД). Стан ОРД, контроль і дотримання термінів виконання, в т.ч. приписів держконтрольних органів і фахівців з нагляду: служби ОП, інших служб підприємства.

13. Технологічне забезпечення охорони праці. Наявність, зберігання, коригування технологічних регламентів (РТК, ВТиП, ПОР), зберігання, видача, реєстрація технологічних засобів, оснащення. Дотримання технологічної дисципліни.

14. Утримання та експлуатація будівель, споруд. Дотримання вимог з охорони праці при проектуванні, будівництві (виготовленні) та реконструкції об'єктів.

15. Організація експлуатації транспортно-технологічних засобів, машин та обладнання. Технічний стан, призначення осіб,

відповідальних за їх безпечну експлуатацію, нагляд і ремонт. Наявність, оснащеність ремонтної бази.

16. Організація експлуатації енергетичних систем і обладнання. Технічний стан, призначення осіб, відповідальних за їх безпечної експлуатації, нагляд і ремонт.

17. Надання пільг і компенсацій за важкі, небезпечні і шкідливі умови роботи. Забезпечення молоком. Додаткова відпустка, додатковий час відпочинку, інші пільги.

18. Забезпечення працівників спецодягом та іншими засобами індивідуального захисту. Наявність, зберігання, порядок видачі, дотримання термінів, контроль за використанням.

19. Дотримання законодавства у сфері охорони праці жінок, неповнолітніх, інвалідів.

20. Вивчення та впровадження позитивного досвіду інших підприємств (служб) по ефективній організації і управління охороною праці. Вдосконалення роботи в області ОП, розвиток СУОТ.

21. Пропаганда охорони праці. Форми, методи.

22. Стимулювання охорони праці. Наявність і функціонування механізму мотиваційного регулювання (стимулювання).

23. Управління промисловою безпекою. Декларація об'єктів підвищеної небезпеки. Організація робіт в умовах НС.

24. Фінансування охорони праці. Чи відповідають відрахування на цілі охорони праці нормативному значенню. Порядок виділення та обсяг виділених фінансових коштів у розрахунку на 1 (1000) чол.

25. ...

26. ...

Виконання кожної з наведених функцій, завдань чи процесів якщо їх прийняти рівнозначними (за принципом - в охороні праці немає дрібниць), може бути оцінений абсолютними значеннями по 3-х бальною шкалою, враховуючи наступні умови:

- «Задовільно» - оцінка 3 бали: норми, функції, завдання ви-виконуються повною мірою (результативно) і не вимагають втручання або є окремі відповідності і потрібно впровадження незначних попереджувальних заходів та коригуючих дій;

- «Незадовільно» - оцінка 2 бали: передбачені норми, функції, завдання виконуються не повною мірою, процеси функціонують з відхиленнями (невідповідності), потрібні коригуючі дії;

- «Вкрай незадовільно» - оцінка 1 бал; норми, функції, завдання не виконуються взагалі або в значній мірі, процеси функціонують з значними збоями, відхиленнями, нерезультативно, безсистемно або практично не функціонують, потрібні значні коригувальні заходи, корінний перегляд політики та вдосконалення Системи.

Оцінка загального стану охорони праці проводиться як в підрозділах, так і в цілому по підприємству за тими ж категоріями у відповідно до таблиці 21.

Оцінюючи експертним способом в балах фактичне виконання кожного процесу (норми, функції, завдання) по цій шкалі, що значно простіше, ніж оцінювати в цілому всю роботу, можна отримати спочатку сумарне, а потім середнє значення, яке і приймається як оціночний показник.

Усереднене значення оцінки якості функціонування

процесів $\Phi_{\text{ср.}}$ (У балах) обчислюється як $\Phi_{\text{ср.}} = \sum \Phi_i / \sum n_i$, де

Φ_i - фактичне значення оцінки в балах норми, функції, завдання І-го процесу за результатами моніторингу діяльності або окремої перевірки;

$\sum \Phi_i$ - їх сумарна фактична оцінка,

$\sum n_i$ - сумарна кількість оцінюваних перший процесів, де n може приймати значення від 1 до (20-25) і більше.

На підставі середнього значення кількісної оцінки може бути зроблена якісна оцінка.

Враховуючи, що усереднені значення в більшості випадків будуть нецілим числами, для їх оцінки може бути застосована наступна шкала:

- функціонування процесів оцінюється «задовільно» в діапазоні $\Phi_{\text{ср.}} > 2,0$ до 3,0 бала;
- функціонування процесів оцінюється «незадовільно» за $\Phi_{\text{ср.}} > 0,5$ до 2,0 бала;
- функціонування процесів оцінюється як «вкрай Незадовільно» при $\Phi_{\text{ср.}} > 1,0$ до 1,5 бала;

Крім того, оцінка може здійснюватися і за допомогою безрозмірних відносних значень по кожному з процесів: $\Phi_{\text{іо}} = \Phi_i / 4$ (бала) або за усередненими значеннями $\Phi_{\text{ср.о.}}$, коли оцінюється n процесів: $\Phi_{\text{ср.о.}} = \sum \Phi_i / 4n$

Поле оцінок на основі абсолютних значень (вертикальна вісь) і відносних значень (горизонтальна вісь) наведено на діаграмі (Мал. 24).

Приклад: За результатами контролю встановлено наступні оцінки по 5-ти нормам (функціям, процесам).

Норма

Оцінка

(функція, процес)

Ф1 2

Ф2 3

Ф3 1

Ф4 2

Ф5 3

Сумарна оцінка $\sum \Phi_i = 11, i = 1 \dots 5$

Середня кількісна оцінка $\Phi_{\text{ср}} = 11:5 = 2,02$.

Загальна якісна оцінка - «задовільно».

З цього випливає, що функції (процеси) Ф2, Ф4 виконуються в повній мірі і не вимагають коригувальних дій:

- Ф1 і Ф5 - вимагають коригувальних дій;

Процес Ф3 не вимагають істотного втручання.

Аналогічно може бути дана оцінка функціонування будь-якій кількості функцій і процесів, а також характеру працехоронної діяльності підприємства в цілому.

Оцінка стану охорони праці

(Таблиця 21)

Оцінки		
Наявність і функціонування СУОП (СМГ і БТ)	Рівень травматизму (РИ)	Узагальнена оцінка стану ОП
Задовільно	Задовільно	Задовільно
	Незадовільно	Незадовільно
	Вкрай незадовільно	Вкрай незадовільно
Незадовільно	Задовільно	Незадовільно
	Незадовільно	Незадовільно
	Вкрай незадовільно	Вкрай незадовільно
Вкрай незадовільно	Задовільно	Незадовільно
	Незадовільно	Крайне неудовлетворительно
	Вкрай незадовільно	Вкрай незадовільно

Особливість (і перевага) запропонованої методології заключається в наступному:

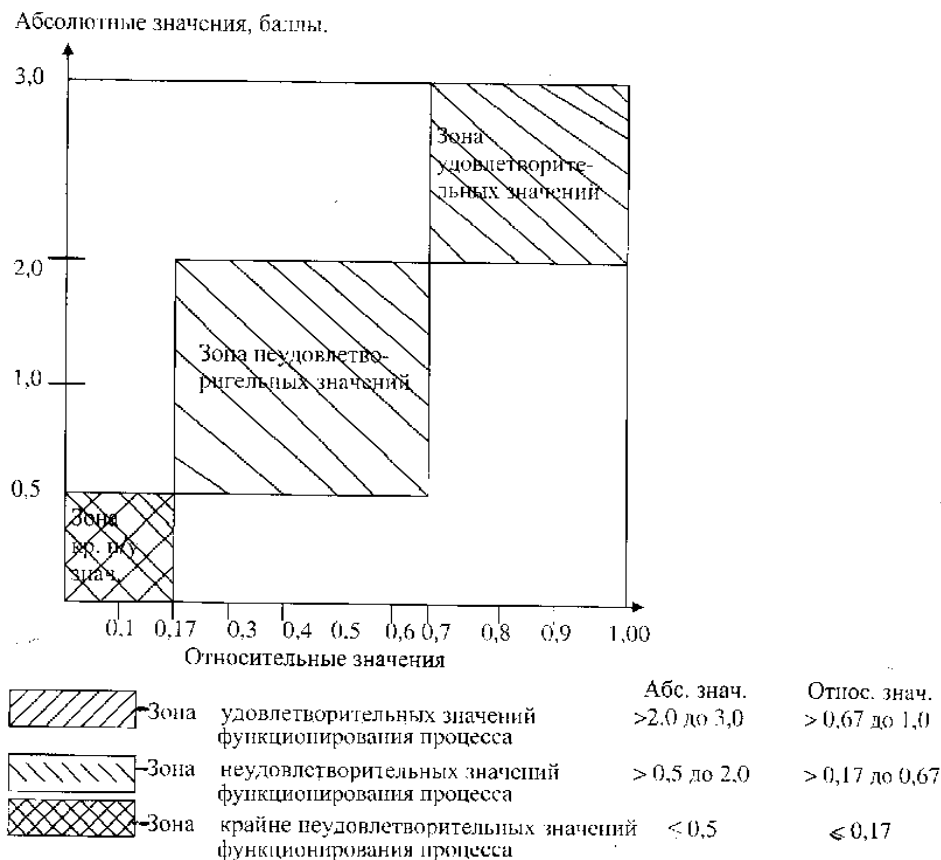
- Вона дозволяє оцінювати діяльність підприємства (служби) в галузі охорони праці як з кількісної сторони, так і з якісної;
- Методологія є досить простою, легко відтворюється і

незважаючи на застосування експертного (суб'єктивного) підходу дозволяє отримати досить об'єктивну оцінку загальноорганізаційної та управлінської діяльності на підприємстві в цілому і по окремих напрямках;

- Вона дозволяє також побачити на основі аналізу функціонування окремих процесів і виконання законодавчих норм (функцій, завдань) ті позиції, за якими отримані негативні оцінки («незадовільно», «вкрай незадовільно») або ті процеси, які практично не функціонують, і на цій основі зробити коригувальні управлінські, організаційні, інженерні дії забезпечити пріоритети фінансування, і пильну увагу до них і т.д.

ДІАГРАМА ОЦІНКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Рис. 24

ПРОЦЕСІВ

Джерелом для отримання даних для аналізу та оцінки працезохоронної діяльності і рівня травматизму служить моніторинг процесів, що здійснюється постійно і регулярно протягом усього управлінського циклу. Основні цілі та завдання

моніторингу:

- Отримання оперативної інформації та оцінка стану охорони праці;
- Своєчасне виявлення змін, що відбуваються в області ОТ, і факторів, що викликали їх;
- Прогнозування розвитку процесів і системоутворюючих факторів.

Принципи моніторингу - безперервність, достовірність і об'єктивність даних, своєчасність і системність їх подання, от-відкритість. Об'єктами моніторингу можуть бути всі напрямки і процеси працезахоронної діяльності.

Висновок.

Викладена система показників являє собою інструмент управління охороною праці, який дозволяє:

- Чітко сформулювати цілі і висловити їх кількісно;
- Транслювати цілі по вертикалі і горизонталі;
- Вести моніторинг і вимірювання результатів (оцінка ступеня досягнення мети);
- Вчасно діагностувати проблеми, які потребують управлінського втручання (показники є індикаторами проблем);
- Своєчасно здійснювати коригування цілей у разі їх недовиконання;
- Порівнювати між собою об'єкти: різнохарактерні підприємства та підрозділи;
- Оцінювати рівень менеджменту та ефективність працезахоронної діяльності;
- Формувати базову систему індикаторів для розробки

програм по досягненню цільових нормативів і показників.

Система показників дозволяє також відстежувати безперервно стан охорони праці за найбільш важливими показниками не тільки за кінцевими, а й проміжними результатами з тим, щоб забезпечити своєчасну реалізацію необхідних коригуючих дій.

В цілому ж моніторинг - аналіз - оцінка є важливими складових вдосконалення системи управління, результативного здійснення працезохоронної діяльності, приведення її у відповідність з законодавчими нормами та забезпечення професійної безпеки.